

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟ ΤΕΜΠΛΑΤΕ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ

ΑΝΑΡΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ:

[Αρμόδιος Τσιβάς](#)

Ημερομηνία Δημιουργίας:

19/07/2021

Αξιοποιήστε το Template αυτό, εάν θέλετε να αναπτύξετε εκπαιδευτικά σενάρια για το γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας και ειδικότερα σενάρια διερευνητικής ιστορικής μάθησης. Είναι βασισμένο στο Γενικό Template Εκπαιδευτικών Σεναρίων του Φωτόδεντρο, αλλά παρέχει εξειδικευμένες οδηγίες και αναλυτικές παιδαγωγικές κατευθύνσεις για εκπαιδευτικά σενάρια ιστορικής διερεύνησης, καθώς και προτεινόμενη απλοποιημένη δομή και δραστηριότητες που εξυπηρετούν τους στόχους αυτούς.

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος σεναρίου

Ο τίτλος του σεναρίου θα πρέπει να είναι επακριβής και περιεκτικός και όχι γενικός της θεματικής περιοχής που θέλουμε να εξετάσουμε (π.χ. "Η Ελληνική Επανάσταση", είναι ένας πολύ γενικός όρος που αναφέρεται σε μια πολλαπλότητα επιμέρους θεμάτων και πολύ περισσότερων ιστορικών ερωτημάτων), αλλά θα πρέπει να είναι πιο συγκεκριμένος και σαφής (π.χ. Η πολιτική οργάνωση της Ελληνικής Επανάστασης ή Τα Συντάγματα του Αγώνα).

Δημιουργοί / Συντελεστές

Αναφορά στον ειδικό ρόλο κάθε συντελεστή του σεναρίου (ιδέα, σύλληψη, διαμόρφωση, εφαρμογή, αναζήτηση υλικού εκπόνηση και διαμόρφωση υλικού, ...).

Συνοπτική περιγραφή

Σύντομη περιγραφή του σεναρίου με αναφορά στο θέμα, στο κοινό και στη διαδικασία υλοποίησης.

Γνωστικό/ά αντικείμενο/α – γνωστική/ές περιοχή/ές

Αναφορά στο γνωστικό αντικείμενο ή τη γνωστική περιοχή (π.χ. ιστορία ή κοινωνικές επιστήμες). Στις περιπτώσεις διεπιστημονικών ή διαθεματικών σεναρίων αναφορά στα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα ή και γνωστικές περιοχές (π.χ. Ιστορία και Γεωγραφία ή Πολιτικές και κοινωνικές επιστήμες).

Θέμα (τα)

Αξιοποίηση της θεματικής ταξινόμιας Ιστορίας του Φωτόδεντρου.

Σχέση / Σύνδεση με το/τα Πρόγραμμα/τα Σπουδών

Σαφής συσχέτιση του σεναρίου με σημεία του προγράμματος σπουδών (περιεχόμενο, στόχοι, δραστηριότητες) της Ιστορίας και άλλων γνωστικών αντικειμένων στην περίπτωση διαθεματικών προσεγγίσεων.

Γλώσσα (ες) σεναρίου

Η γλώσσα συγγραφής του σεναρίου.

ΣΚΕΠΤΙΚΟ

Το εννοιολογικό πλαίσιο διαμόρφωσης σεναρίου διερευνητικής ιστορικής μάθησης αναφέρεται στη συνολική προετοιμασία της διδακτικής παρέμβασης και σχετίζεται με την ανάπτυξη της απαραίτητης επιχειρηματολογίας για την αναγκαιότητα του σεναρίου, τις θεωρητικές παραδοχές και ερευνητικές προσεγγίσεις στο πλαίσιο της διδακτικής της ιστορίας, και τις ενέργειες, σε πρακτικό επίπεδο, για την προετοιμασία του διδακτικού και μαθησιακού περιβάλλοντος.

Σκεπτικό του σεναρίου / Αιτιολόγηση των επιλογών

Βασικές όψεις του εννοιολογικού πλαισίου

1. Διδακτική πρόκληση (γενικό σκεπτικό)

Το γενικό σκεπτικό και η επιχειρηματολογία για τη σημαντικότητα διαμόρφωσης και διαμοίρασης του σεναρίου σχετίζεται με τη συνολική σχεδίαση και μπορεί να αναφέρεται: α) στην πραγμάτευση ιδιαίτερης όψης του ιστορικού περιεχομένου (θέμα, φαινόμενο, γεγονός, πρόσωπο), β) στην εφαρμογή συγκεκριμένης μεθοδολογικής διαδικασίας (χρήση ιστορικών πηγών, εννοιολογική ιστορική μάθηση), γ) στην αντιμετώπιση τυχόν διδακτικών ή μαθησιακών δυσκολιών (αδυναμίες, παρανοήσεις, δυσκολίες κατανόησης), και δ) στην αξιοποίηση παιδαγωγικών διαδικασιών που αναδεικνύουν τις δυνατότητες και τις ιδιαιτερότητες της σχολικής τάξης (αλλαγή ή διαμόρφωση στάσεων και αντιλήψεων).

2. Θεωρητική και ερευνητική υποστήριξη (ειδικό επιστημονικό και επιστημολογικό ενδιαφέρον)

Η εμπλοκή των μαθητών και μαθητριών σε διαδικασίες ιστορικής διερεύνησης, αναλογικά, με τον τρόπο που διέρχονται οι ιστορικοί δημιουργεί αμηχανία και συχνά έντονη κριτική. Η εννοιολόγηση της ιστορίας ως «διανοητικής άσκησης», με σαφή αναφορά στη διαδικαστική γνώση, όχι στην προοπτική μίμησης της εργασίας των ιστορικών, αλλά στη διαμόρφωση των κατάλληλων περιβαλλόντων μάθησης με την αξιοποίηση ιστορικού υλικού και την οικοδόμηση νοητικών σχημάτων για την προαγωγή της ιστορικής σκέψης, αποτελούν στοιχεία που παραπέμπουν σε θεμελιώδεις αρχές της ιστορίας ως επιστήμης. Η οργάνωση ενός σεναρίου στο πλαίσιο της ιστορικής διερεύνησης παρέχει τη δυνατότητα διαμόρφωσης αυθεντικού μαθησιακού περιβάλλοντος, δίνει έμφαση στη δημιουργία κινήτρων ανταποκρίνεται στα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και ανάγκες των υποκειμένων μάθησης, προκρίνει ομαδοσυνεργατικές διδακτικές στρατηγικές, συνεισφέρει στην προετοιμασία των μαθητών και μαθητριών για τη συμμετοχή τους στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας με την υιοθέτηση κριτικού στοχασμού για τα σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα.

Προς αυτή την κατεύθυνση το ειδικό επιστημονικό και διδακτικό ενδιαφέρον οφείλει να σχετίζεται με συγκεκριμένες θεωρητικές παραδοχές και αντίστοιχα ερευνητικά πορίσματα του γενικού σκεπτικού του σεναρίου (βλ. παράγραφο Διδακτική πρόκληση), στο πλαίσιο της διδακτικής της ιστορίας, ως διακριτού διεπιστημονικού αντικειμένου. Ειδικότερα, η σχεδίαση θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη το γενικό σκεπτικό του σεναρίου και να αναδεικνύει το ιδιαίτερο επιστημονικό ενδιαφέρον.

Αν το γενικό σκεπτικό του σεναρίου εστιάζει στην ανάδειξη ιδιαίτερης όψης του ιστορικού περιεχομένου (θέμα, φαινόμενο, γεγονός, πρόσωπο) θα πρέπει να γίνει ιδιαίτερη αναφορά γιατί επιλέγεται το συγκεκριμένο θέμα, ποια είναι η ιστορική σημαντικότητά του, να γίνει αναφορά στο πιθανό ενδιαφέρον της σχολικής τάξης ή στις τυχόν δυσκολίες κατανόησης που έχουν καταγραφεί.

Αν το γενικό σκεπτικό του σεναρίου αναφέρεται στην εφαρμογή συγκεκριμένης μεθοδολογικής διαδικασίας (χρήση και αξιοποίηση ιστορικών πηγών, διατύπωση και απάντηση ιστορικών ερωτημάτων), θα πρέπει να γίνει ιδιαίτερη αναφορά για τη συγκεκριμένη επιλογή, τα μαθησιακά οφέλη σε διδακτικό και παιδαγωγικό πλαίσιο, την ανάδειξη των γνωστικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων και την αναγκαιότητα καλλιέργειας όψεων της ιστορικής σκέψης.

Αν το γενικό σκεπτικό του Σεναρίου αναφέρεται στην ανάδειξη όψεων της εννοιολογικής ιστορικής μάθησης (ιστορικός χρόνος, συνέχεια και αλλαγή, αιτιότητα) θα πρέπει να τονιστεί η ιδιαίτερη διδακτική

και μαθησιακή αναγκαιότητα της ιστορικής εννοιολόγησης, να αναδειχθούν πιθανές δυσκολίες και παρερμηνείες να υποδειχθούν συγκεκριμένες διαδικασίες πραγμάτευσης και κατανόησης στο πλαίσιο της σχολικής ιστορίας.

Παιδαγωγική προσέγγιση και στρατηγικές

Η ιστορική διερεύνηση στο πλαίσιο των ευρύτερων κινήσεων ανανέωσης της ιστορικής εκπαίδευσης βρίσκεται στο επίκεντρο των μεταρρυθμιστικών πρωτοβουλιών ως αναγκαία συνθήκη τροποποίησης της προσέγγισης της παρελθοντικής πραγματικότητας και της ιστορίας ως γνωστικού αντικειμένου. Στο νέο μεθοδολογικό παράδειγμα υπογραμμίζεται η σημασία της διερευνητικής διαδικασίας ως του κατάλληλου μέσου προσέγγισης του ιστορικού παρελθόντος στην προοπτική καλλιέργειας της ιστορικής σκέψης, εξάλειψης των παρανοήσεων, και εμπλοκής των μαθητών και των μαθητριών σε ένα ενδιαφέρον, προκλητικό και ουσιαστικό σε νοήματα μαθησιακό περιβάλλον.

Οι νέες μεθοδολογικές στρατηγικές της ιστορικής εκπαίδευσης επικεντρώνονται στην προσέγγιση της συνολικής ανθρώπινης δραστηριότητας, στην ανάδειξη των δομικών στοιχείων της ιστορικής επιστήμης, στην υπέρβαση και στην αλλαγή του διδακτικού παραδείγματος με την αποδοχή εποικοδομητικών μαθησιακών προσεγγίσεων. Η συστηματική έκθεση των μαθητών και των μαθητριών στην αναζήτηση, συλλογή και αξιολόγηση των ιστορικών τεκμηρίων κρίνεται απαραίτητη παράμετρος της διερευνητικής ιστορικής μάθησης στην προοπτική κατανόησης της φύσης της ιστορικής γνώσης. Η συμμετοχή σε διαδικασίες ιστορικής διερεύνησης με την αξιοποίηση αυθεντικών πολυτροπικών κειμένων δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς πλήρη κατανόηση της τεκμηριωτικής και ερμηνευτικής φύσης της ιστορικής γνώσης.

Κύρια παιδαγωγική προσέγγιση του σεναρίου αποτελεί η διερευνητική διαδικασία μάθησης και επιλέγονται διαφορετικές στρατηγικές και τεχνικές για την ικανοποίηση των επιμέρους αναγκών ανάλογου σεναρίου. Ειδικότερα, οι βασικές στρατηγικές που αξιοποιούνται για την εφαρμογή της διερευνητικής διαδικασίας ως τρόπου έρευνας, συστηματικής εξέτασης και ερμηνείας του παρελθόντος αναφέρονται στη διατύπωση ιστορικών ερωτημάτων, στην αναζήτηση ιστορικού υλικού, στην εφαρμογή ευρετικών ανάλυσης των ιστορικών πηγών, στην απάντηση ιστορικών ερωτημάτων.

ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ - ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στοχευόμενο κοινό (ομάδα-στόχος ή σε ποιους απευθύνεται)

Συμπληρώνουμε στοιχεία σχετικά με την ομάδα-στόχο στην οποία απευθύνεται το σενάριο. Η ομάδα αυτή μπορεί να περιλαμβάνει άτομα μιας συγκεκριμένης τάξης ή και περισσότερων τάξεων ή βαθμίδων. Εκτός από μαθητές/τριες και εκπαιδευτικούς, μπορεί να περιλαμβάνει και γονείς ή άλλα άτομα από την ευρύτερη κοινότητα. Ακόμη, το σενάριο μπορεί να απευθύνεται σε ειδικές ομάδες εκπαιδευόμενων (π.χ. ΣΔΕ) ή σε μια ομάδα με ιδιαίτερα (κοινωνικά, πολιτισμικά κ.λπ.) χαρακτηριστικά, όπως π.χ.

πρόσφυγες/μετανάστες, Ρομά κ.λπ.

Βαθμίδα Εκπαίδευσης

Αναφορά στην βαθμίδα.

Τάξη

Εξειδίκευση της σχολικής τάξης.

Ηλικιακή ομάδα

Αναφορά στην ηλικιακή ομάδα αξιοποίησης (εύρος ηλικίας αναφοράς).

Γλώσσα στοχευόμενου κοινού

Αναφορά στην γλώσσα συγγραφής και απεύθυνσης του σεναρίου.

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης σεναρίου (διάρκεια)

Αναφορά στον εκτιμώμενο χρόνο υλοποίησης του σεναρίου σε συνθήκες σχολικής τάξης.

Χώρος υλοποίησης

Αναφορά στον χώρο/χώρους υλοποίησης του σεναρίου, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και διαδικασίες των επιμέρους φάσεων. Ενδεικτικά:

Οι πρώτες φάσεις της διερευνητικής μεθόδου (εμπλοκή και προσανατολισμός των μαθητών με ένα ανοιχτό ιστορικό ερώτημα ή ένα πρόβλημα, διατύπωση συγκεκριμένου ερευνητικού ερωτήματος ή υπόθεσης) μπορούν να εκτυλιχθούν στην αίθουσα διδασκαλίας.

Η φάση της έρευνας μπορεί να πραγματοποιηθεί: στο εργαστήριο πληροφορικής ή στη βιβλιοθήκη του σχολείου, αν πρόκειται για έρευνα σε πηγές ή στο πεδίο (π.χ. στην ευρύτερη περιοχή της κοινότητας) αν πρόκειται για έρευνα πεδίου.

Η εξαγωγή και παρουσίαση των συμπερασμάτων και η απάντηση του αρχικού ιστορικού ερωτήματος (ερωτημάτων) μπορεί να γίνει στην αίθουσα διδασκαλίας ή στην αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου. Εναλλακτικά, μπορούν να αξιοποιηθούν δυνατότητες παρουσίασης και επικοινωνίας μέσω εφαρμογών και διαδικασιών του διαδικτύου.

Ενορχήστρωση τάξης

Οργάνωση τάξης / διδασκαλίας

Περιγραφή του τρόπου οργάνωσης της τάξης κατά την υλοποίηση του σεναρίου, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες των επιμέρους φάσεων:

Περιβάλλον εκκίνησης της ιστορικής διερεύνησης: Στην αρχική φάση εκκίνησης της ιστορικής διερεύνησης παρουσιάζεται ενδεικτικό ιστορικό υλικό της θεματικής ενότητας και αξιοποιούνται τεχνικές όπως ο καταγισμός ιδεών, η ανάδυση προηγούμενων γνώσεων και αντιλήψεων, η πρόκληση του ενδιαφέροντος και της περιέργειας με την αξιοποίηση συζήτησης και διαλόγου στην ολομέλεια της τάξης ή την επίσκεψη σε χώρους ιστορικού ενδιαφέροντος της ευρύτερης κοινότητας.

Διαμόρφωση – διατύπωση ιστορικού ερωτήματος: Στην επόμενη φάση διαμόρφωσης και διατύπωσης του κεντρικού ιστορικού ερωτήματος και των υποερωτημάτων μπορεί να αξιοποιηθεί συνδυασμός συζήτησης σε μικρές ομάδες, που θα σχηματίσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες και συζήτησης στην ολομέλεια στην προοπτική να διαμορφωθούν υποθέσεις και ερωτήματα τα οποία πηγάζουν από την περιέργεια και το ενδιαφέρον των παιδιών, μπορούν να υποστηριχθούν από τον/την εκπαιδευτικό, αποτελούν ιστορικά ερωτήματα και είναι συμβατά αφ' ενός με την ηλικία και τις δυνατότητες της σχολικής ομάδας και αφετέρου με το ιστορικό κεφάλαιο της περιοχής.

Αξιοποίηση ιστορικών πηγών και εκπαιδευτικού υλικού: Στη φάση της επεξεργασίας του ιστορικού υλικού με διαλογική συζήτηση και άρθρωση επιχειρηματολογικού λόγου μεταξύ των μελών των ομάδων εργασίας, οι οποίες συγκροτούνται στη βάση των υποερωτημάτων, στο πλαίσιο ομαδοσυνεργατικών τεχνικών μάθησης, οι μαθητές και οι μαθήτριες εμπλέκονται στην πραγμάτευση δραστηριοτήτων που αναφέρονται στις επιμέρους διαδικασίες της τριπλής «ανάγνωσης» των ιστορικών πηγών.

Απάντηση ιστορικού ερωτήματος: Στην τελική φάση απάντησης και επικοινωνίας του αρχικού ιστορικού ερωτήματος οι μαθητές και οι μαθήτριες εμπλέκονται στην πραγμάτευση δραστηριοτήτων σύνθεσης του επιμέρους υλικού των ομάδων εργασίας, δραστηριότητες που ταυτόχρονα διασφαλίζουν διαδικασίες αναστοχασμού και ανατροφοδότησης και υποβοηθούν πολλαπλά στην επικοινωνία των αποτελεσμάτων της μαθησιακής διαδικασίας στην ευρύτερη εκπαιδευτική ή/και ευρύτερη κοινότητα.

Ρόλοι μαθητών & εκπαιδευτικών

Περιγραφή των ρόλων εκπαιδευτικών, μαθητών και μαθητριών, στο πλαίσιο των προηγούμενων παραδοχών και επιλογών:

Ο ρόλος των μαθητών και μαθητριών είναι αυτός των ενεργών συμμετεχόντων, καθώς εμπλέκονται άμεσα σε αυθεντικές πρακτικές και διαδικασίες συμμετοχικού χαρακτήρα και αναλαμβάνουν την ευθύνη της

μαθησιακής διαδικασίας στην προοπτική να καταστούν ειδήμονες της ιστορικής γνώσης που κατασκευάζουν και να νοηματοδοτήσουν την όλη εμπλοκή τους.

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού αναφέρεται σε αυτόν του εμπυχωτή και οργανωτή της εκπαιδευτικής της διαδικασίας, σε όλες τις φάσεις του σεναρίου, στο πλαίσιο της φθίνουσας υποστήριξης της σχολικής τάξης με την πρόοδο της εξέλιξης του σεναρίου και τις προηγούμενες εκπαιδευτικές εμπειρίες ανάλογων διαδικασιών των μαθητών και μαθητριών της τάξης. Αναλαμβάνει το ρόλο του διαμεσολαβητή, καθώς διευκολύνει την αρχική επαφή με το εξεταζόμενο θέμα και συνεισφέρει στην προοπτική διαμόρφωσης των ιστορικών ερωτημάτων της σχολικής τάξης. Διαμορφώνει τις διδακτικές συνθήκες ανάδυσης των προηγούμενων γνώσεων και συνεισφέρει στην άμβλυνση πιθανών αρνητικών κοινωνικών αναπαραστάσεων και στερεότυπων. Διασφαλίζει τη συνεχή πρόσβαση στο απαραίτητο ιστορικό και εκπαιδευτικό υλικό και λειτουργεί διορθωτικά σε τυχόν δυσκολίες ή παρερμηνείες τόσο σε ζητήματα της ακολουθούμενης μεθοδολογίας όσο και σε θέματα του ιστορικού περιεχομένου, προτείνοντας εναλλακτικές διαδικασίες και υλικό. Τέλος, κατά τη φάση της απάντησης του αρχικού ιστορικού ερωτήματος διασφαλίζει διαδικασίες αναστοχασμού και ανατροφοδότησης που λειτουργούν σε μεταγνωστικό επίπεδο προσφέροντας πρόσθετα παιδαγωγικά και μαθησιακά οφέλη.

Απαιτήσεις εφαρμογής σεναρίου

Αναφορά στις απαιτήσεις εφαρμογής και υλοποίησης του σεναρίου οι οποίες σχετίζονται με τις προαπαιτούμενες γνώσεις των μαθητών και μαθητριών, τις διαδικασίες προετοιμασίας της σχολικής τάξης και την απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή.

Προαπαιτούμενες γνώσεις των μαθητών

Ανάγκη αναφοράς των επιπέδων μαθησιακής ετοιμότητας που κρίνονται απαραίτητα:

Επίπεδο γνώσεων: Αναφορά σε απαραίτητες γνώσεις που θεωρούνται απαραίτητες για τη θεματική υποστήριξη του σεναρίου και σχετίζονται με ενέργειες και δράσεις εμπλεκόμενων προσώπων, αιτίες και συνέπειες ιστορικών φαινομένων και γεγονότων (βλ. και παράγραφο «Δηλωτική ιστορική γνώση»).

Επίπεδο εννοιών: Αναφορά στο προαπαιτούμενο εννοιολογικό πλαίσιο, το οποίο σχετίζεται με απαραίτητες ιστορικές έννοιες μεθοδολογικού, επικοινωνιακού και οργανωτικού χαρακτήρα (βλ. και παράγραφο «Εννοιολογική ιστορική γνώση»).

Επίπεδο δεξιοτήτων: Περιγράφονται οι δεξιότητες μεθοδολογικού χαρακτήρα, όπως η δυνατότητα αναζήτησης ιστορικού υλικού, η δυνατότητα ανάγνωσης των ιστορικών πηγών (βλ. και παραγράφους «Μεθοδολογική ιστορική γνώση» και «Δεξιότητες»).

Απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή

Αναφορά στον απαραίτητο εξοπλισμό και στα μέσα, τα οποία κρίνονται απαραίτητα κατά τη διάρκεια υλοποίησης του σεναρίου.

Απαιτούμενη προετοιμασία

Αναφορά στην απαιτούμενη προετοιμασία της διδακτικής διαδικασίας με ιδιαίτερη καταγραφή των απαραίτητων ενεργειών για την αναζήτηση και εξεύρεση των απαραίτητων χώρων, μέσων και εξοπλισμού, αλλά και την εξειδίκευση των επιμέρους φάσεων του σεναρίου.

ΣΤΟΧΟΙ & ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Διδακτικοί στόχοι

Γενικός/οί στόχος/οι

Αναφορά στον γενικό διδακτικό σκοπό του σεναρίου ο οποίος σχετίζεται με τους σκοπούς και τους στόχους της ιστορικής εκπαίδευσης, όπως αυτοί αποτυπώνονται στα προγράμματα σπουδών και εξειδικεύονται από τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα(οφέλη) στο πλαίσιο της διδακτικής της ιστορίας ως διακριτού διεπιστημονικού αντικειμένου. Σύμφωνα με τα ισχύοντα προγράμματα σπουδών γενικοί σκοποί του μαθήματος Ιστορίας είναι: Η διαμόρφωση γενετικής ιστορικής συνείδησης, η καλλιέργεια ιστορικής σκέψης, δημοκρατικής συνείδησης και ανθρωπιστικών αξιών και η συγκρότηση μιας πλουραλιστικής και ανεκτικής εθνικής ταυτότητας. Ενώ, επιμέρους στόχοι του μαθήματος αναφέρονται σε διαδικασίες επιστημολογικού πλαισίου και ιστορικού γραμματισμού, μέσα από την ανάπτυξη ιδιαίτερων θεματικών ενοτήτων και διαδικασιών της ιστορικής εκπαίδευσης. Ειδικότερα, εδώ μπορεί να γίνει αξιοποίηση κάποιου ή κάποιων (καλό να γίνεται ιδιαίτερη εστίαση στους γενικούς σκοπούς και τους στόχους του μαθήματος) σκοπών και στόχων του μαθήματος με ιδιαίτερη εστίαση σε αυτόν (αυτούς) που αναδεικνύουν τη φυσιογνωμία του σεναρίου.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Τα μαθησιακά οφέλη που προκύπτουν από τη διδακτική αξιοποίηση του σεναρίου, στο πλαίσιο της διδακτικής της ιστορίας, αναφέρονται σε επιμέρους διαδικασίες του σύγχρονου επιστημολογικού πλαισίου αναφοράς και του προσδοκώμενου ιστορικού γραμματισμού, οι οποίες αναφέρονται στη φύση της ιστορικής γνώσης, αλλά και στην παιδαγωγική και κοινωνική διάσταση του ιστορικού μαθήματος.

Γνώσεις

Ο επιστημολογικός πυρήνας της διδακτικής της ιστορίας και ταυτόχρονα τρόπος προσέγγισής του,

αποτελεί ο προσδιορισμός της ιστορικής γνώσης ως βάση της ιστορικής εκπαίδευσης, εξαιτίας της πολυσημίας της, αλλά και του νομιμοποιητικού της χαρακτήρα. Παραδοχή η οποία κυριαρχεί στις προσπάθειες ανανέωσης της ιστορικής εκπαίδευσης και αποτυπώνεται με την υιοθέτηση νέων μεθοδολογικών διδακτικών προσεγγίσεων και την τροποποίηση του ιστορικού περιεχομένου στα προγράμματα σπουδών ιστορίας των περισσότερων χωρών. Οι τρεις βασικές μορφές της ιστορικής γνώσης αναφέρονται στη δηλωτική, γνώση περιεχομένου (γνωρίζω ότι), τη διαδικαστική, γνώση των μεθόδων της ιστορίας με έμφαση στη χρήση των ιστορικών πηγών(γνωρίζω πώς) και την εννοιολογική, κατανόηση των ιστορικών εννοιών (γνώση ιστορικής γλώσσας). Οι επιμέρους αυτές κατηγορίες αποτελούν μια οργανωτική συνθήκη που συχνά η δυναμική της μαθησιακής διαδικασίας ανατρέπει τις διαχωριστικές γραμμές της.

1. Δηλωτική ιστορική γνώση

Η δηλωτική (προτασιακή) γνώση αναφέρεται στη γνώση περιεχομένου και κυριαρχεί ευρέως ως η μοναδική μορφή ιστορικής γνώσης. Το ιστορικό περιεχόμενο, όμως, δεν είναι ούτε μοναδικό ούτε αντικειμενικό. Το παρελθόν δεν είναι δεδομένο και αναγνώσιμο, αλλά άμορφο και συνεχές και η προσπάθεια διευθέτησής του εγγράφεται στον κοινωνικό, πολιτισμικό, γλωσσικό και επιστημολογικό ορίζοντα της εποχής του. Προς αυτή την κατεύθυνση καταγράφονται συγκεκριμένες γνώσεις που αφορούν ενέργειες προσώπων και διαδικασίες ιστορικών γεγονότων και ευρύτερων φαινομένων. Αν για παράδειγμα επιλέξουμε ως θέμα την πολιτική οργάνωση του Αγώνα Ανεξαρτησίας θα πρέπει να εστιάσουμε στη γνώση σημαντικών προσώπων και βασικών θεσμών και διαδικασιών όπως οι Εθνοσυνελεύσεις, τα θεσμικά όργανα, τους τρόπους διακυβέρνησης και λήψης αποφάσεων, τις αιτίες και τις συνέπειες συγκεκριμένων επιλογών.

2. Μεθοδολογική ιστορική γνώση

Η μεθοδολογική γνώση, η οποία αναφέρεται στη διαδικαστική προσέγγιση του παρελθόντος, καθώς αυτό έχει για πάντα παρέλθει και καθίσταται προσεγγίσιμο μέσα από τα ίχνη που το ίδιο το παρελθόν διέσωσε. Η ιστορική γνώση είναι μια διαμεσολαβημένη γνώση μέσω των τεκμηρίων και είναι συνυφασμένη με τις μεθόδους της κριτικής και ερμηνείας των ιστορικών πηγών. Προς αυτή την κατεύθυνση κρίνεται απαραίτητη η εξοικείωση με απαραίτητες διαδικασίες επεξεργασίας και ανάγνωσης των ιστορικών πηγών, στο πλαίσιο της προτεινόμενης τριπλής «ανάγνωσης»:

Α' ανάγνωση: κατανόηση της φύσης του τεκμηρίου και τοποθέτηση της ιστορικής πηγής στο ιστορικό πλαίσιο δημιουργίας της. Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναζητούν και καταγράφουν, τον δημιουργό της, τον χρόνο και τον τόπο δημιουργίας της, αλλά και στοιχεία της εμπρόθετης λειτουργίας της ιστορικής πηγής, δηλ. τους λόγους δημιουργίας της, τους οποίους αναφέρει ρητά ο δημιουργός και το κοινό στο οποίο απευθύνεται.

Β' ανάγνωση: κατανόηση του ρόλου της ιστορικής πηγής ως μαρτυρίας-τεκμηρίου στη διαμόρφωση της ιστορικής γνώσης και μνήμης. Οι μαθητές και οι μαθήτριες διακρίνουν και κατατάσσουν την ιστορική πηγή σύμφωνα με τον χαρακτήρα, τη μορφή και το είδος της, καταγράφουν την ιδιότητα του δημιουργού, τη

σχέση και την άποψή του για το εξεταζόμενο θέμα, αποτιμούν την αξιοπιστία και τη χρησιμότητα της ιστορικής πηγής.

Γ' ανάγνωση: αξιοποίηση της ιστορικής πηγής για την απάντηση ενός ιστορικού ερωτήματος. Οι μαθητές και οι μαθήτριες αξιοποιούν το πληροφοριακό υλικό της ιστορικής πηγής, αλλά και το συνολικό διδακτικό υλικό για την απάντηση του ιστορικού ερωτήματος, κατανοώντας τις δυνατότητες και τις αδυναμίες του διατιθέμενου υλικού.

3. Εννοιολογική ιστορική γνώση

Η εννοιολογική γνώση συμπλέκει τις δύο προηγούμενες μορφές γνώσης και αποκτά συνοχή μέσω της διαπλοκής του δηλωτικού και αφηγηματικού χαρακτήρα της με το διαδικαστικό. Η εμπλοκή είναι συμβιωτικού και όχι αντιθετικού χαρακτήρα, καθώς η ιστορική απόφαση καθορίζει και καθορίζεται από τη μέθοδο της ολοκλήρωσής της. Ο ιστορικός κόσμος δεν υφίσταται παρά μόνο με την υιοθέτηση των αναγκαίων γλωσσικών συμβόλων και η ιστορική εργασία με τη σειρά της δεν μπορεί να κειμενοποιηθεί χωρίς την προσφυγή στην εννοιολόγηση, καθιστώντας με τον τρόπο αυτό δυνατή την κατανόηση των ιστορικών γνώσεων στο χώρο της σχολικής ιστορίας. Προς αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να γίνει επιλογή συγκεκριμένων εννοιών στο πλαίσιο της βασικής τυπολογίας ιστορικών εννοιών στην ιστορική εκπαίδευση, όπως:

α) Έννοιες μεθοδολογικού χαρακτήρα, οι οποίες αναφέρονται στον ιστορικό χρόνο και στην ιδιαίτερη δομή του ιστορικού λόγου: χώρος, αιτιότητα, αλλαγή, συνέχεια, συνέπεια, αλληλουχία, τεκμηρίωση, εξήγηση, ερμηνεία, ομοιότητα, διαφορά,

β) Έννοιες επικοινωνιακού χαρακτήρα, στις οποίες συνοψίζεται σημειωτικά η ανθρώπινη εμπειρία και με τις οποίες οι άνθρωποι σκέπτονται τον κόσμο, παρόντα και παρελθοντικό και επικοινωνούν μεταξύ τους, όπως πόλη, δήμος, πολίτης, αποικισμός, δημοκρατία, σοφιστές, εμπόριο, πόλεμος, ειρήνη, σπονδές... στην περίπτωση της αρχαιότητας, και

γ) Έννοιες οργανωτικού χαρακτήρα, όπως Αρχαιότητα, Μεσαίωνας, Βυζάντιο... που προσδιορίζουν μια ιστορική περίοδο και παραπέμπουν, ταυτόχρονα, σε ένα σύνολο σχέσεων, αξιών, νοοτροπιών, γεγονότων, ανθρώπινων δραστηριοτήτων που διαφοροποιούνται στο χρόνο και στον χώρο.

Δεξιότητες

Η ανάπτυξη δεξιοτήτων στο πλαίσιο της ιστορικής εκπαίδευσης μπορεί να εξειδικευθεί μέσα από την τυπολογία:

α) γενικές δεξιότητες, όπως είναι η παρατηρητικότητα, η κατανόηση, καθώς και δεξιότητες γραπτής και προφορικής έκφρασης κ.α.,

β) νοητικές δεξιότητες που η ανάπτυξή τους θα επιτρέψει στους μαθητές και στις μαθήτριες να

κατανοήσουν καλύτερα τις ιστορικές έννοιες όπως είναι οι έννοιες του χρόνου και της χρονολόγησης, της αιτίας, της αλλαγής και της συνέχειας κ.α., και

γ) ιστορικές δεξιότητες που η ανάπτυξή τους θα επιτρέψει στους μαθητές και στις μαθήτριες να μελετούν, να αναλύουν και να κατανοούν τις ιστορικές πηγές και τον τρόπο επιστημονικής εργασίας στην ιστορία.

Στάσεις, συμπεριφορές, αξίες

Η ιστορική γνώση, όπως και κάθε μορφή γνώσης, διαθέτει ένα πλούσιο μεταγνωστικό κεφάλαιο. Στην περίπτωση της ιστορίας, η μεταγνώση είναι αλληλένδετα συναρτημένη με την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, τη διαμόρφωση της ιδιότητας του πολίτη, την καλλιέργεια δημοκρατικής συνείδησης, την κατανόηση του σύγχρονου κόσμου και τον αυτοπροσδιορισμό του ανθρώπου σ' αυτόν. Η κοινωνική λειτουργία της ιστορικής εκπαίδευσης ολοκληρώνεται με τη διαμόρφωση δημοκρατικών, υπεύθυνων, ενεργών και ιστορικά εγγράμματων πολιτών. Με αυτό τον τρόπο η διδακτική της ιστορίας διευρύνει το ενδιαφέρον της πέρα από τα γνωστικά προσδοκώμενα μαθησιακά οφέλη και στην καλλιέργεια στάσεων και αντιλήψεων, επενδύοντας σε όψεις του επιδιωκόμενου ιστορικού γραμματισμού και στη διαμόρφωση της ιστορικής κουλτούρας των μαθητών και των μαθητριών, καθώς οι διαδικασίες αναζήτησης, συλλογής, επεξεργασίας, ανάλυσης και ερμηνείας συμμετέχουν σημαντικά στη διαμόρφωση ιστορικά εγγράμματων πολιτών, και εκτός του σχολικού περιβάλλοντος.

Εκπαιδευτικοί πόροι

Περιγραφή των εκπαιδευτικών πόρων που θα χρησιμοποιηθούν κατά την υλοποίηση του σεναρίου. Αιτιολόγηση των επιλογών στη βάση παιδαγωγικών, διδακτικών και ιστοριογραφικών παραμέτρων, οι οποίες αναδεικνύουν τις ιδιαιτερότητες και τις δυνατότητες της σχολικής τάξης ως μιας διακριτής και μοναδικής οντότητας. Πόροι που μπορούν να αναζητηθούν τόσο σε συμβατικούς χώρους όσο και σε ψηφιακά περιβάλλοντα, αξιοποιώντας όλες τις πιθανές δυνατότητες του κάθε μέσου.

Ιστορικό υλικό: Είναι χαρακτηριστικό της διερευνητικής ιστορικής μάθησης η χρήση και αξιοποίηση αυθεντικού πρωτογενούς υλικού στην προοπτική προσομοίωσης της επιστημονικής εργασίας των ιστορικών στις δυνατότητες και στις ανάγκες της σχολικής τάξης. Σε αυτή την κατεύθυνση είναι απαραίτητη η χρήση πρωτογενούς ιστορικού υλικού στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων επιλογής, όπως η εγκυρότητα, η πολυμορφία, ο χαρακτήρας και η πολύ-υποκειμενικότητα (πολυπρισματικότητα), η παιδαγωγική συμβατότητα του υλικού με την ηλικία των παιδιών, τα ενδιαφέροντα και τις προηγούμενες γνώσεις τους, και τέλος, η στοχοθεσία του συγκεκριμένου ιστορικού θέματος.

Εκπαιδευτικό υλικό: Η προσαρμογή των ιστορικών πηγών συγκροτεί το αναγκαίο εκπαιδευτικό υλικό που είναι απαραίτητο για διδακτικές εφαρμογές διερευνητικού χαρακτήρα. Ως εκπαιδευτικό υλικό περιγράφεται το σύνολο των υλικών που είναι απαραίτητα για την λειτουργία της τάξης ως ενός εν

δυνάμει εργαστηρίου ιστορίας που ερευνά, μελετά και επεξεργάζεται ιστορικές πηγές. Είναι το συνολικό υλικό που επιτρέπει στις ομάδες μαθητών και μαθητριών να θέτουν ιστορικά ερωτήματα και να προχωρούν στην απάντησή τους μέσα από τις διαδικασίες της διερευνητικής μάθησης.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ & ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μία ή περισσότερες δραστηριότητες οργανωμένες σε φάσεις (ή βήματα). (Ορισμός φάσης, βήματος ή δραστηριότητας. Συσχέτιση Δραστηριότητας με Φάση ή Βήμα (ανήκει σε) ή με άλλες δραστηριότητες (ορισμός σειράς).

Ροή εφαρμογής – Πορεία διδασκαλίας

Το πλαίσιο της διερευνητικής ιστορικής μάθησης περιλαμβάνει κυρίως τέσσερις φάσεις, με δυνατότητες αλλαγών στο πλαίσιο των αναγκών του θέματος, της βαθμίδας, της τάξης, του διδακτικού χρόνου και των διατιθέμενων μέσων. Η διδακτική και μαθησιακή διαδικασία διαμορφώνεται και διαφοροποιείται στη βάση του τύπου του ιστορικού ερωτήματος (βλ. Συνοπτική περιγραφή Β΄ Φάσης) που επιλέγεται, της φύσης του θέματος, και του τρόπου και του βαθμού εμπλοκής των μαθητών και μαθητριών. Σημαντική, όμως παράμετρος της ακολουθούμενης ιστορικής διερεύνησης κρίνεται η ενεργή εμπλοκή και αυτενέργεια των μαθητών και των μαθητριών και η ελαχιστοποίηση της καθοδήγησης του εκπαιδευτικού στο πλαίσιο της φθίνουσας υποστήριξης της σχολικής τάξης με την πρόοδο της εξέλιξης του σεναρίου και τις προηγούμενες εκπαιδευτικές εμπειρίες ανάλογων διαδικασιών των μαθητών και μαθητριών της τάξης. Προς αυτή την προοπτική κρίνεται πολύ σημαντική η οργάνωση της υποστήριξης των μαθητών και των μαθητριών με κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό, η διαμόρφωση του παιδαγωγικού κλίματος κι ο συντονισμός της μεταξύ τους αλληλεπίδρασης.

Δραστηριότητα 1

Τίτλος δραστηριότητας

Φάση Α΄: Περιβάλλον εκκίνησης της ιστορικής διερεύνησης

Συνοπτική περιγραφή

Αναφορά στις ενέργειες διαμόρφωσης και οργάνωσης του απαραίτητου εκπαιδευτικού υλικού για την εισαγωγή των μαθητών και των μαθητριών στο ιστορικό πλαίσιο του υπό εξέταση θέματος και την ανάδυση προηγούμενων γνώσεων και αντιλήψεων.

Το περιβάλλον εκκίνησης της ιστορικής διερεύνησης αποτελεί το περιβάλλον παρουσίασης του εξεταζόμενου θέματος και προσέγγισης του ιστορικού ερωτήματος της σχολικής τάξης και γίνεται αντικείμενο επεξεργασίας ώστε να εκφραστεί η περιέργεια των παιδιών, να υποστηριχθεί η διάθεση και το ενδιαφέρον για ιστορική αναζήτηση και δημιουργία ιστορικών ερωτημάτων.

Οργανώνεται στη βάση φακέλου εργασίας που έχει προετοιμαστεί από το διδάσκοντα ή κατά τη διάρκεια ενός περιπάτου, μιας επίσκεψης, ή με την αξιοποίηση υλικού από προηγούμενες ερευνητικές εργασίες άλλων σχολικών ομάδων ή και προηγούμενων ετών, ιδιαίτερα στο πλαίσιο της ανάπτυξης σχεδίων εργασίας τοπικής ιστορίας.

Το περιβάλλον αυτό μπορεί επίσης να δημιουργηθεί εκτός σχολικής αίθουσας. Στη βιβλιοθήκη του σχολείου, στα αρχεία του σχολείου, στο μουσείο της περιοχής, κατά τη διάρκεια ενός εκπαιδευτικού περιπάτου, στο ιστορικό αρχείο της πόλης, παρατηρώντας ένα μνημείο ή οποιοδήποτε ίχνος του παρελθόντος της περιοχής, βλέποντας μια ταινία, παρακολουθώντας μια εκδήλωση, κατά τη διάρκεια μιας ομιλίας, αναζητώντας στο διαδίκτυο...

Διδακτικοί στόχοι / Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Αναφορά στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της συγκεκριμένης φάσης του σεναρίου, στη βάση της τυπολογίας που αναπτύσσεται στην Ενότητα «Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα».

Είδος δραστηριότητας

Αναφορά στο είδος των επιμέρους δραστηριοτήτων της συγκεκριμένης φάσης του σεναρίου, οι οποίες μπορούν, ενδεικτικά, να είναι δραστηριότητες παρατήρησης, αναζήτησης, σχολιασμού, συζήτησης, καταγραφής, κατηγοριοποίησης, ταξινόμησης, σύγκρισης,...

Εκτιμώμενη διάρκεια

Προβλεπόμενη διάρκεια της φάσης.

Τεχνική/ές διδασκαλίας

Στην αρχική φάση εκκίνησης της ιστορικής διερεύνησης παρουσιάζεται ενδεικτικό ιστορικό υλικό της θεματικής ενότητας και αξιοποιούνται τεχνικές όπως ο καταγισμός ιδεών, η ανάδυση προηγούμενων γνώσεων και αντιλήψεων, η πρόκληση του ενδιαφέροντος και της περιέργειας με την αξιοποίηση συζήτησης και διαλόγου στην ολομέλεια της τάξης ή την επίσκεψη σε χώρους ιστορικού ενδιαφέροντος της ευρύτερης κοινότητας.

Εργαλεία

Αναφορά των εργαλείων τόσο σε συμβατικό όσο και σε ηλεκτρονικό περιβάλλον όπως πίνακας, βιβλία, εικόνες, αρχειακό υλικό, αντικείμενα, συννεφόλεξα, εφαρμογές εννοιολογικής χαρτογράφησης, ερωτήσεις, εκπαιδευτικό υλικό όπως χάρτες, χρονολόγια που μπορούν να συνεισφέρουν στην κατανόηση του ιστορικού θέματος και να υποβοηθήσουν στην αρχική άρθρωση του σεναρίου.

Πηγές

Αναφορά των πηγών άντλησης του ιστορικού και εκπαιδευτικού υλικού, συμβατικού και ψηφιακού χαρακτήρα για το σχεδιασμό της φάσης.

Ενορχήστρωση τάξης

Περιγραφή του τρόπου οργάνωσης της τάξης κατά την υλοποίηση του σεναρίου, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της αρχικής φάσης.

Οργάνωση τάξης / διδασκαλίας

Στην αρχική φάση εκκίνησης της ιστορικής διερεύνησης παρουσιάζεται ενδεικτικό ιστορικό υλικό της θεματικής ενότητας και αξιοποιούνται τεχνικές όπως ο καταιγισμός ιδεών, η ανάδυση προηγούμενων γνώσεων και αντιλήψεων, η πρόκληση του ενδιαφέροντος και της περιέργειας με την αξιοποίηση συζήτησης και διαλόγου στην ολομέλεια της τάξης ή την επίσκεψη σε χώρους ιστορικού ενδιαφέροντος της ευρύτερης κοινότητας.

Ρόλος του/της εκπαιδευτικού

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού αναφέρεται σε αυτόν του εμπυχωτή και οργανωτή της εκπαιδευτικής διαδικασίας, σε όλες τις φάσεις του σεναρίου, στο πλαίσιο της φθίνουσας υποστήριξης της σχολικής τάξης με την πρόοδο της εξέλιξης του σεναρίου και τις προηγούμενες εκπαιδευτικές εμπειρίες ανάλογων διαδικασιών των μαθητών και μαθητριών. Αναλαμβάνει το ρόλο του διαμεσολαβητή, καθώς διευκολύνει την αρχική επαφή με το εξεταζόμενο θέμα και συνεισφέρει στην προοπτική διαμόρφωσης των ιστορικών ερωτημάτων της σχολικής τάξης. Διαμορφώνει τις διδακτικές συνθήκες ανάδυσης των προηγούμενων γνώσεων και συνεισφέρει στην άμβλυση πιθανών αρνητικών κοινωνικών αναπαραστάσεων και στερεότυπων.

Ενέργειες μαθητών και μαθητριών

Οι μαθητές και οι μαθήτριες έχουν τη δυνατότητα να εμπλακούν ενεργά με το εισαγωγικό εκπαιδευτικό υλικό στο πλαίσιο της διαμόρφωσης ενός σαφούς περιβάλλοντος εκκίνησης της διερευνητικής διαδικασίας. Παρατηρούν το υλικό, σχολιάζουν, συσχετίζουν, ανταλλάσσουν ιδέες και απόψεις, διατυπώνουν πιθανές σχετικές γνώσεις και εκφράζουν απόψεις και αντιλήψεις.

Δραστηριότητα 2

Τίτλος δραστηριότητας

Φάση Β': Διαμόρφωση – διατύπωση ιστορικού ερωτήματος

Συνοπτική περιγραφή

Αναφορά στις ενέργειες διαμόρφωσης του ιστορικού ερωτήματος της σχολικής τάξης και των επιμέρους υποερωτημάτων των ομάδων εργασίας που θα συγκροτηθούν στη βάση των αναγκών και των ενδιαφερόντων των μαθητών και των μαθητριών.

Στο πλαίσιο της σχολικής ιστορίας διακρίνονται τρία διαφορετικά είδη ιστορικών ερωτημάτων, ως προς τη συμμετοχή της σχολικής τάξης στη διαμόρφωσή τους:

α) το ανοικτό ιστορικό ερώτημα, το οποίο τίθεται από τη σχολική τάξη και είναι αυτό που οργανώνει τις σχετικές ιστορικές αναζητήσεις, διαδικασία που υιοθετείται με την εκπόνηση προγραμμάτων, συνήθως με τη μέθοδο project, και η εμπλοκή του/της εκπαιδευτικού είναι απαραίτητη για τη διάκριση των ερωτημάτων που θέτει η σχολική ομάδα σε ιστορικά ή μη ιστορικά, καθώς και σε παιδαγωγικά συμβατά ή ασύμβατα. Διότι πρώτον δεν είναι όλα τα ερωτήματα ιστορικά, παρά τη διεύρυνση των αντικειμένων της ιστορίας και κυρίως δεν είναι όλα δυνατόν να απαντηθούν στο πλαίσιο του σχολείου.

β) το καθοδηγούμενο ιστορικό ερώτημα, το οποίο προκύπτει μέσα από την ενασχόληση της σχολικής τάξης με ένα ιστορικό θέμα σε κατάλληλο διδακτικό περιβάλλον που δημιουργείται από τον/την εκπαιδευτικό και αποτελεί το περιβάλλον εκκίνησης της ερευνητικής εργασίας της σχολικής τάξης. Η δημιουργία του διδακτικού περιβάλλοντος συνιστά μια μεθοδική εργασία από την πλευρά του/της εκπαιδευτικού. Απαιτείται γνώση του θέματος στο οποίο παραπέμπει το ερώτημα, προετοιμασία εκπαιδευτικού υλικού υποστηρικτικού των επιλεγμένων πηγών και επιλογή του ή των ντοκουμέντων που θα λειτουργήσουν καθοριστικά για τη διαμόρφωση του ερωτήματος. Η επιλογή του ή των αρχικών ντοκουμέντων λαμβάνει υπόψη την ηλικιακή ομάδα, τα ενδιαφέροντα των παιδιών, τις δυνατότητές τους καθώς και την ανάγνωση του ή των ντοκουμέντων ως ικανού/ικανών να προκαλέσουν συγκεκριμένα ιστορικά ερωτήματα.

γ) το δεδομένο ιστορικό ερώτημα, το οποίο τίθεται στη σχολική τάξη προς απάντηση μαζί με σχετικές κατευθύνσεις από τον/την εκπαιδευτικό, το σχολικό εγχειρίδιο ή την ηλεκτρονική εφαρμογή.

Το ιστορικό ερώτημα οποιασδήποτε μορφής υπόκειται στην κρίση του/της εκπαιδευτικού ως προς τις υποκειμενικές και αντικειμενικές δυνατότητες να απαντηθεί, συνιστά το συνδεδεμένο κρίκο των ομάδων εργασίας στο εσωτερικό της σχολικής τάξης και αποτελεί το νήμα της ιστορικής διαδρομής που πρέπει να διανυθεί.

Διδακτικοί στόχοι / Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Αναφορά στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της συγκεκριμένης φάσης του σεναρίου, στη βάση της τυπολογίας που αναπτύσσεται στην Ενότητα «Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα»..

Είδος δραστηριότητας

Αναφορά στο είδος των επιμέρους δραστηριοτήτων της συγκεκριμένης φάσης του σεναρίου, οι οποίες μπορούν, ενδεικτικά, να είναι δραστηριότητες παρατήρησης, αναζήτησης, σχολιασμού, συζήτησης, καταγραφής, κατηγοριοποίησης, ταξινόμησης, σύγκρισης, διατύπωσης ερωτήματος, κατανόησης της ιστορικής σημαντικότητας, καλλιέργειας όψεων της ιστορικής σκέψης (αιτιότητα, ιστορική και κοινωνική προοπτική).

Εκτιμώμενη διάρκεια

Προβλεπόμενη διάρκεια της φάσης.

Τεχνική/ές διδασκαλίας

Σε συνέχεια της προηγούμενης φάσης και την πραγμάτευση του εκπαιδευτικού υλικού εκκίνησης της διερευνητικής διαδικασίας οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να προχωρήσουν στη διαμόρφωση και διατύπωση του κεντρικού και των δευτερευόντων ιστορικών ερωτημάτων με την αξιοποίηση τεχνικών όπως ο καταγισμός ιδεών, η πρόκληση του ενδιαφέροντος και της περιέργειας με την αξιοποίηση συζήτησης και διαλόγου στην ολομέλεια της τάξης, η διατύπωση ερωτημάτων, η εξακρίβωση της ιστορικότητας και της σημαντικότητας των ερωτημάτων.

Εργαλεία

Οι μαθητές και οι μαθήτριες έχουν τη δυνατότητα να εμπλακούν ενεργά με την αξιοποίηση του εισαγωγικού εκπαιδευτικού υλικού στη διατύπωση των πρώτων υποθέσεων. Παρατηρούν το υλικό, σχολιάζουν, συσχετίζουν, ανταλλάσσουν ιδέες και απόψεις, διατυπώνουν πιθανές σχετικές γνώσεις, εκφράζουν απόψεις και αντιλήψεις και με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού διαπιστώνουν τα χαρακτηριστικά ενός ιστορικού ερωτήματος και συμμετέχουν στην κατανόηση όψεων της ιστορικής σημαντικότητας και αιτιότητας.

Πηγές

Αναφορά των πηγών άντλησης του ιστορικού και εκπαιδευτικού υλικού συμβατικού και ψηφιακού χαρακτήρα για το σχεδιασμό της φάσης.

Ενορχήστρωση τάξης

Περιγραφή του τρόπου οργάνωσης της τάξης κατά την υλοποίηση του σεναρίου, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της φάσης διαμόρφωσης και διατύπωσης του ιστορικού ερωτήματος διερεύνησης.

Οργάνωση τάξης / διδασκαλίας

Στη φάση διαμόρφωσης και διατύπωσης του ιστορικού ερωτήματος διερεύνησης οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να προχωρήσουν στη διαμόρφωση και διατύπωση του κεντρικού και των δευτερευόντων ιστορικών ερωτημάτων με την αξιοποίηση τεχνικών όπως ο καταγιτισμός ιδεών, η πρόκληση του ενδιαφέροντος και της περιέργειας με την αξιοποίηση συζήτησης και διαλόγου στην ολομέλεια της τάξης, η διατύπωση ερωτημάτων, η εξακρίβωση της ιστορικότητας και της σημαντικότητας των ερωτημάτων.

Ρόλος του/της εκπαιδευτικού

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού αναφέρεται σε αυτόν του εμπυχωτή και οργανωτή της εκπαιδευτικής διαδικασίας, σε όλες τις φάσεις του σεναρίου, στο πλαίσιο της φθίνουσας υποστήριξης της σχολικής τάξης με την πρόοδο της εξέλιξης του σεναρίου και τις προηγούμενες εκπαιδευτικές εμπειρίες ανάλογων διαδικασιών των μαθητών και μαθητριών. Αναλαμβάνει το ρόλο του διαμεσολαβητή, καθώς διευκολύνει την αρχική επαφή με το εξεταζόμενο θέμα και συνεισφέρει στην προοπτική διαμόρφωσης των ιστορικών ερωτημάτων της σχολικής τάξης. Διαμορφώνει τις διδακτικές συνθήκες ανάδυσης των προηγούμενων γνώσεων και συνεισφέρει στην άμβλυση πιθανών αρνητικών κοινωνικών αναπαραστάσεων και στερεότυπων.

Ενέργειες μαθητών και μαθητριών

Οι μαθητές και οι μαθήτριες παρατηρούν το αρχικό εκπαιδευτικό υλικό, σχολιάζουν, συσχετίζουν, ανταλλάσσουν ιδέες και απόψεις, διατυπώνουν πιθανές σχετικές γνώσεις, εκφράζουν απόψεις και αντιλήψεις και με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού διαπιστώνουν τα χαρακτηριστικά ενός ιστορικού ερωτήματος και συμμετέχουν στην κατανόηση όψεων της ιστορικής σημαντικότητας και αιτιότητας.

Δραστηριότητα 3

Τίτλος δραστηριότητας

Φάση Γ': Αξιοποίηση ιστορικών πηγών και εκπαιδευτικού υλικού

Συνοπτική περιγραφή

Αναφορά στις ενέργειες διαμόρφωσης του απαραίτητου εκπαιδευτικού υλικού για την ανάγνωση των ιστορικών πηγών στο πλαίσιο των επιμέρους ομάδων εργασίας και την επεξεργασία των συγκεκριμένων υποερωτημάτων της σχολικής τάξης.

Διδακτικοί στόχοι / Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Αναφορά στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της συγκεκριμένης φάσης του σεναρίου, στη βάση της τυπολογίας που αναπτύσσεται στην Ενότητα «Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα» και σχετίζονται με τον τρόπο οργάνωσης της επεξεργασίας και ανάγνωσης των ιστορικών πηγών σε συμβατικό ή/και ηλεκτρονικό περιβάλλον.

Είδος δραστηριότητας

Αναφορά στο είδος των επιμέρους δραστηριοτήτων της συγκεκριμένης φάσης του σεναρίου, οι οποίες μπορούν, ενδεικτικά, να είναι δραστηριότητες παρατήρησης, αναζήτησης, σχολιασμού, συζήτησης, καταγραφής, κατηγοριοποίησης, ταξινόμησης, σύγκρισης, κατανόησης της ιστορικής σημαντικότητας, καλλιέργειας όψεων της ιστορικής σκέψης (αιτιότητα, ιστορική και κοινωνική προοπτική), ανάγνωσης των ιστορικών πηγών (διάκριση του ιστορικού πλαισίου δημιουργίας, αξιολόγηση της ιστορικής πηγής, και αξιοποίηση του πληροφοριακού υλικού στην απάντηση των υποερωτημάτων και του κεντρικού ιστορικού ερωτήματος).

Εκτιμώμενη διάρκεια

Προβλεπόμενη διάρκεια της φάσης.

Τεχνική/ές διδασκαλίας

Στο περιβάλλον επεξεργασίας και ανάγνωσης των ιστορικών πηγών, απαραίτητης συνθήκης της ιστορικής διερεύνησης, οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να αξιοποιήσουν ιστορικό και εκπαιδευτικό υλικό με τη χρήση σχετικών δραστηριοτήτων και εφαρμογών σε συμβατικό ή και ηλεκτρονικό περιβάλλον. Δραστηριότητες που αξιοποιούν τεχνικές καταγραφής, σχολιασμού, κατάταξης, ταξινόμησης, αξιολόγησης υποθέσεων, κατανόησης της εμπρόθετης λειτουργίας των ιστορικών πηγών, κατανόησης της πολυπρισματικότητας του ιστορικού υλικού.

Εργαλεία

Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να αξιοποιήσουν ιστορικό και εκπαιδευτικό υλικό με την υποβοήθηση σχετικών δραστηριοτήτων και εφαρμογών σε συμβατικό ή και ηλεκτρονικό περιβάλλον. Δραστηριότητες που αξιοποιούν τεχνικές καταγραφής, σχολιασμού, κατάταξης, ταξινόμησης, αξιολόγησης

υποθέσεων, κατανόησης της εμπρόθετης λειτουργίας των ιστορικών πηγών, κατανόησης της πολυπρισματικότητας του ιστορικού υλικού.

Πηγές

Αναφορά των πηγών άντλησης του ιστορικού και εκπαιδευτικού υλικού, συμβατικού και ψηφιακού χαρακτήρα για το σχεδιασμό της φάσης.

Ενορχήστρωση τάξης

Περιγραφή του τρόπου οργάνωσης της τάξης κατά την υλοποίηση του σεναρίου, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της φάσης επεξεργασίας και ανάγνωσης των ιστορικών πηγών.

Οργάνωση τάξης / διδασκαλίας

Στη φάση επεξεργασίας και ανάγνωσης των ιστορικών πηγών οι μαθητές και οι μαθήτριες διαμορφώνουν ομάδες στη βάση των υποερωτημάτων της ιστορικής διερεύνησης και έχουν στη διάθεσή τους ιστορικό και εκπαιδευτικό υλικό το οποίο μέσα από δραστηριότητες και εφαρμογές επιτρέπει την απάντηση του υποερωτήματος, τη διαμόρφωση ερμηνειών, τη νοηματοδότηση της διαδικασίας και την κατανόηση της μερικότητας του ιστορικού υλικού μελέτης.

Ρόλος του/της εκπαιδευτικού

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού αναφέρεται σε αυτόν του εμπυχωτή και οργανωτή της εκπαιδευτικής διαδικασίας, σε όλες τις φάσεις του σεναρίου, στο πλαίσιο της φθίνουσας υποστήριξης της σχολικής τάξης με την πρόοδο της εξέλιξης του σεναρίου και τις προηγούμενες εκπαιδευτικές εμπειρίες ανάλογων διαδικασιών των μαθητών και μαθητριών. Αναλαμβάνει το ρόλο του διαμεσολαβητή, καθώς διευκολύνει την αρχική επαφή με το εξεταζόμενο θέμα και συνεισφέρει στην προοπτική διαμόρφωσης των ιστορικών ερωτημάτων της σχολικής τάξης. Διαμορφώνει τις διδακτικές συνθήκες ανάδυσης των προηγούμενων γνώσεων και συνεισφέρει στην άμβλυση πιθανών αρνητικών κοινωνικών αναπαραστάσεων και στερεότυπων.

Ενέργειες μαθητών και μαθητριών

Οι μαθητές και οι μαθήτριες διαμορφώνουν ομάδες στη βάση των υποερωτημάτων της ιστορικής διερεύνησης και έχουν στη διάθεσή τους ιστορικό και εκπαιδευτικό υλικό το οποίο μέσα από δραστηριότητες και εφαρμογές επιτρέπει την απάντηση του υποερωτήματος, τη διαμόρφωση ερμηνειών, τη νοηματοδότηση της διαδικασίας και την κατανόηση της μερικότητας του ιστορικού υλικού μελέτης.

Δραστηριότητα 4

Τίτλος δραστηριότητας

Φάση Δ': Απάντηση ιστορικού ερωτήματος

Συνοπτική περιγραφή

Αναφορά στις ενέργειες σύνθεσης των επιμέρους ιστορικών πληροφοριών και των αποτελεσμάτων μελέτης και επεξεργασίας των ιστορικών υποερωτημάτων στην προοπτική αξιοποίησής τους στη συνολική απάντηση του αρχικού ιστορικού ερωτήματος, με τη μορφή και τον τρόπο που έχει συμφωνηθεί από την έναρξη της εργασίας στο πλαίσιο εξυπηρέτησης τόσο της φύσης του ιστορικού ερωτήματος και θέματος, όσο και βασικών παιδαγωγικών αρχών στο πλαίσιο εμπλοκής της σχολικής τάξης.

Διδακτικοί στόχοι / Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Αναφορά στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της συγκεκριμένης φάσης του σεναρίου, στη βάση της τυπολογίας που αναπτύσσεται στην Ενότητα «Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα» και σχετίζονται με τον τρόπο οργάνωσης της συνθετικής εργασίας των μαθητών και μαθητριών για την απάντηση των υποερωτημάτων και του γενικού του ιστορικού ερωτήματος μελέτης σε συμβατικό ή/και ηλεκτρονικό περιβάλλον.

Είδος δραστηριότητας

Αναφορά στο είδος των επιμέρους δραστηριοτήτων της συγκεκριμένης φάσης του σεναρίου, οι οποίες μπορούν, ενδεικτικά, να είναι δραστηριότητες παρατήρησης, σχολιασμού, συζήτησης, καταγραφής, κατηγοριοποίησης, ταξινόμησης, σύγκρισης, κατανόησης της ιστορικής σημαντικότητας, καλλιέργειας όψεων της ιστορικής σκέψης (αιτιότητα, ιστορική και κοινωνική προοπτική), σύνθεσης και απάντησης του κεντρικού ιστορικού ερωτήματος.

Εκτιμώμενη διάρκεια

Προβλεπόμενη διάρκεια της φάσης.

Τεχνική/ές διδασκαλίας

Στο περιβάλλον απάντησης του κεντρικού ιστορικού ερωτήματος οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να συνθέσουν τις επιμέρους απαντήσεις των υποερωτημάτων, σύμφωνα με την εργασία κάθε ομάδας, και να διαμορφώσουν την απάντηση του αρχικού κεντρικού ιστορικού ερωτήματος διερεύνησης. Προς αυτή την προοπτική αξιοποιούνται τεχνικές καταγραφής, σχολιασμού, κατάταξης, ταξινόμησης, αξιολόγησης υποθέσεων, κατανόησης της εμπρόθετης λειτουργίας των ιστορικών πηγών, κατανόησης της

πολυπρισματικότητας του ιστορικού υλικού, νοηματοδότησης της διαδικασίας και κατανόησης της μερικότητας του ιστορικού υλικού μελέτης.

Εργαλεία

Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να αξιοποιήσουν ιστορικό και εκπαιδευτικό υλικό με την υποβοήθηση σχετικών δραστηριοτήτων και εφαρμογών σε συμβατικό ή και ηλεκτρονικό περιβάλλον. Δραστηριότητες που αξιοποιούν τεχνικές καταγραφής, σχολιασμού, κατάταξης, ταξινόμησης, αξιολόγησης υποθέσεων, κατανόησης της εμπρόθετης λειτουργίας των ιστορικών πηγών, κατανόησης της πολυπρισματικότητας του ιστορικού υλικού.

Πηγές

Αναφορά των πηγών άντλησης του ιστορικού και εκπαιδευτικού υλικού συμβατικού και ψηφιακού χαρακτήρα για το σχεδιασμό της φάσης.

Ενορχήστρωση τάξης

Περιγραφή του τρόπου οργάνωσης της τάξης κατά την υλοποίηση του σεναρίου, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της τελικής φάσης σύνθεσης και απάντησης του ιστορικού ερωτήματος διερεύνησης.

Οργάνωση τάξης / διδασκαλίας

Στη φάση απάντησης του ιστορικού ερωτήματος οι μαθητές και οι μαθήτριες συνθέτουν τις επιμέρους απαντήσεις των υποερωτημάτων, στο πλαίσιο εργασίας των ομάδων της σχολικής τάξης, διατυπώνουν την τελική τους απάντηση με τη βοήθεια δραστηριοτήτων και εφαρμογών και προχωρούν με δημιουργικό τρόπο στην επικοινωνία των αποτελεσμάτων της διερευνητικής εργασίας στην ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα.

Ρόλος του/της εκπαιδευτικού

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού αναφέρεται σε αυτόν του εμπυχωτή και οργανωτή της εκπαιδευτικής διαδικασίας, σε όλες τις φάσεις του σεναρίου, στο πλαίσιο της φθίνουσας υποστήριξης της σχολικής τάξης με την πρόοδο της εξέλιξης του σεναρίου και τις προηγούμενες εκπαιδευτικές εμπειρίες ανάλογων διαδικασιών των μαθητών και μαθητριών. Αναλαμβάνει το ρόλο του διαμεσολαβητή, καθώς διευκολύνει την αρχική επαφή με το εξεταζόμενο θέμα και συνεισφέρει στην προοπτική διαμόρφωσης των ιστορικών ερωτημάτων της σχολικής τάξης. Διαμορφώνει τις διδακτικές συνθήκες ανάδυσης των προηγούμενων γνώσεων και συνεισφέρει στην άμβλυνση πιθανών αρνητικών κοινωνικών αναπαραστάσεων και στερεότυπων.

Ενέργειες μαθητών και μαθητριών

Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να συνθέσουν τις επιμέρους απαντήσεις των υποερωτημάτων, σύμφωνα με την εργασία κάθε ομάδας, και να διαμορφώσουν την απάντηση του αρχικού κεντρικού ιστορικού ερωτήματος διερεύνησης. Προς αυτή την προοπτική αξιοποιούνται τεχνικές καταγραφής, σχολιασμού, κατάταξης, ταξινόμησης, αξιολόγησης υποθέσεων, κατανόησης της εμπρόθετης λειτουργίας των ιστορικών πηγών, κατανόησης της πολυπρισματικότητας του ιστορικού υλικού, νοηματοδότησης της διαδικασίας και κατανόησης της μερικότητας του ιστορικού υλικού μελέτης.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ & ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ

Η αξιολόγηση της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας και αναφορά στον γενικότερο αντίκτυπο που έχει στους συμμετέχοντες και συμμετέχουσες, αλλά και στην προοπτική αξιοποίησης του σεναρίου από την ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα.

Είδος αξιολόγησης

Διαμορφωτική μορφή αξιολόγησης με την εφαρμογή διαδικασιών συμμετοχικής παρατήρησης ή και ψηφιακής καταγραφής και την αξιοποίηση των εργασιών των μαθητών και μαθητριών σε όλη τη διάρκεια υλοποίησης του σεναρίου.

Εργαλείο/α αξιολόγησης

Βασικά εργαλεία αξιολόγησης μπορεί να αποτελέσουν ερωτηματολόγια ή ημιδομημένες συνεντεύξεις πριν και μετά την υλοποίηση του σεναρίου, οι διαδικασίες συμμετοχικής παρατήρησης, και οι απαντήσεις των μαθητών και μαθητριών επί των δραστηριοτήτων των επιμέρους φάσεων του σεναρίου.

Αντίκτυπος

Αναφορά στα προσδοκώμενα αποτελέσματα της εφαρμογής του σεναρίου στην προοπτική αξιοποίησής του από την ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα. Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα εφαρμογής οφείλουν να σχετίζονται με τη σημαντικότητα του ιστορικού θέματος και τις διδακτικές και μαθησιακές διαδικασίες υλοποίησης.

ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Επεκτασιμότητα

Αναφορά στους τρόπους επέκτασης του συγκεκριμένου σεναρίου με την προσθήκη επιπλέον υλικού για την ικανοποίηση νέων εκπαιδευτικών αναγκών τόσο σε ζητήματα περιεχομένου όσο και σε θέματα διαδικαστικής εννοιολογικής ιστορικής μάθησης.

Παραλλαγές

Αναφορά στη δυνατότητα εφαρμογής του σεναρίου με την πραγματοποίηση εναλλακτικών διαδικασιών υλοποίησης στη βάση ιδιαίτερων αναγκών του θέματος, της φύσης του ιστορικού ερωτήματος, της προσβασιμότητας σε ιστορικό και εκπαιδευτικό υλικό, της ικανοποίησης ιδιαίτερων παιδαγωγικών παραμέτρων της σχολικής τάξης.

Βιβλιογραφία

Αναφορές στο ιστοριογραφικό έργο, στην παιδαγωγική και στη διδακτική της ιστορίας τα οποία αξιοποιούνται στο σύνολο του σεναρίου, καθώς επίσης και αναφορές στο ιστοριογραφικό και εκπαιδευτικό υλικό που αξιοποιείται σε ψηφιακή ή συμβατική μορφή.

ΜΕΤΑΔΕΔΟΜΕΝΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ TEMPLATE

Έκδοση template

v2.0

Συντελεστές δημιουργίας template

Αρμόδιος Τσιβάς - δημιουργία

Το template βασίζεται στο template «[Γενικό Template εκπαιδευτικών σεναρίων \(Generic Learning Scenario Template\)](#)».